

รายงานผลงานเรื่องเต็มการทดลองที่สิ้นสุด

1. **ชุดโครงการวิจัย** : วิจัยและพัฒนากาแฟ
2. **โครงการวิจัย** : วิจัยและพัฒนาเครื่องมือและเทคโนโลยีการแปรรูปกาแฟ
กิจกรรม : ชุดเครื่องมือการแปรรูปสดกาแฟและถ่ายทอดให้เกษตรกรนำไปใช้
กิจกรรมย่อย : ศึกษาและพัฒนาเครื่องลอกเปลือกกาแฟผลสด
3. **ชื่อการทดลอง (ภาษาไทย)** : ศึกษาและพัฒนาเครื่องลอกเปลือกกาแฟผลสด
ชื่อการทดลอง (ภาษาอังกฤษ): Development of Coffee Cherry Pulper
4. **คณะผู้ดำเนินงาน**
หัวหน้าการทดลอง : นิตศน์ ตั้งพินิจกุล สังกัด สถาบันวิจัยเกษตรวิศวกรรม
ผู้ร่วมงาน พิมล วุฒิสินธุ์ สังกัด สถาบันวิจัยเกษตรวิศวกรรม
วิบูลย์ เทเพนทร์ สังกัด สถาบันวิจัยเกษตรวิศวกรรม
เวียง อากรซี¹ สังกัด สถาบันวิจัยเกษตรวิศวกรรม
ปรีชา อานันท์รัตนกุล สังกัด สถาบันวิจัยเกษตรวิศวกรรม
ยงยุทธ คงชาน สังกัด สถาบันวิจัยเกษตรวิศวกรรม
สุภัทร หนูสวัสดิ์ สังกัด สถาบันวิจัยเกษตรวิศวกรรม

5. บทคัดย่อ

เครื่องลอกเปลือกกาแฟผลสดที่มีการผลิตในประเทศและใช้ทั่วไปไม่มีความสามารถและประสิทธิภาพยังไม่เพียงพอในระดับที่กลุ่มเกษตรกร หรือผู้ประกอบการต้องการ เครื่องที่มีกำลังการผลิตสูงต้องนำเข้าจากต่างประเทศ มีราคาแพงกว่าการผลิตในประเทศมาก วัตถุประสงค์ของงานวิจัยเพื่อศึกษาและพัฒนาเครื่องลอกเปลือกกาแฟผลสด ให้มีความสามารถและประสิทธิภาพ เครื่องที่มีการผลิตทั่วไปมีรูปแบบคล้ายกันเป็นแบบลูกสีทรงกระบอกแนวนอน มีชุดขัดสีแบบ 2 ช่องทำด้วยเหล็กหล่อ เพื่อเพิ่มความสามารถในการทำงานและประสิทธิภาพ ได้ออกแบบสร้างชุดควบคุมการสีแบบแผ่นยาง นำมาประยุกต์ใช้แทนชุดขัดสีเดิมแบบเหล็กหล่อของเครื่องลอกเปลือกกาแฟผลสด ที่ลูกสีมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 196 มม. ยาว 272 มม. หมุนด้วยความเร็ว 260 รอบ/นาที (2.67 เมตร/วินาที) ต้นกำลังใช้มอเตอร์ไฟฟ้าขนาด 1 แรงม้า ผลทดสอบชุดขัดสีเดิมแบบเหล็กหล่อกับแบบแผ่นยางปรากฏว่าเครื่องมีอัตราทำงานเพิ่มขึ้นจาก 846 กิโลกรัม/ชั่วโมง เป็น 1456 กิโลกรัม/ชั่วโมง เมล็ดแตกลดลงจาก 4.5% เหลือ 0.9% แต่เปอร์เซ็นต์การสีลดลงจาก 80.8% เหลือ 64.1% รวมทั้งมีเปลือกปนในเมล็ดกาแฟเมื่อมากขึ้นจาก 3.8% เป็น 15.0%

คำสำคัญ: กาแฟ การแปรรูปสด เครื่องลอกเปลือกกาแฟผลสด เครื่องสีเปลือกสด

^{1/} ศูนย์วิจัยเกษตรวิศวกรรมขอนแก่น สถาบันวิจัยเกษตรวิศวกรรม

6. คำนำ

กาแฟที่ปลูกกันอยู่ในประเทศไทยมี 2 พันธุ์คือ กาแฟอาราบิก้า เจริญเติบโตได้ดีบนพื้นที่สูง พื้นที่ปลูกที่เหมาะสมคือ ภูเขาสูงทางภาคเหนือในจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แพร่ และน่าน เป็นต้น กาแฟโรบัสต้า เจริญเติบโตได้ดีบนพื้นที่ปลูกที่เหมาะสมอยู่ทางภาคใต้ บริเวณจังหวัดชุมพร ระนอง สุราษฎร์ธานี กระบี่ นครศรีธรรมราช และพังงา การผลิตกาแฟของไทยร้อยละ 98 เป็นพันธุ์โรบัสต้า มีเพียงร้อยละ 2 เป็นพันธุ์อาราบิก้า ทั้งนี้ไทยผลิตกาแฟโรบัสต้าได้ปีละประมาณ 75,000 – 85,000 ตัน ในจำนวนนี้ใช้บริโภคภายในประเทศร้อยละ 30 ส่งออกร้อยละ 70 อย่างไรก็ตามปริมาณต้องการใช้เมล็ดกาแฟสำหรับอุตสาหกรรมกาแฟผลสำเร็จรูป และกาแฟคั่วบดภายในประเทศมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นจาก 20,000 ตันในปี 2539 เป็น 35,000–38,000 ตัน ในปี 2545 โดยเฉพาะปัจจุบันธุรกิจร้านกาแฟสดเติบโต และขยายตัวอย่างรวดเร็ว เชื่อว่าปริมาณความต้องการผลผลิตกาแฟภายในประเทศมีเพิ่มมากขึ้น (เอกสารวิชาการกาแฟ กรมวิชาการเกษตร , 2547)

กระบวนการผลิตเมล็ดกาแฟหรือกาแฟสารหลังการเก็บเกี่ยวผลกาแฟที่มีความสุกแก่ที่เหมาะสมมีหลายขั้นตอนซึ่งแต่ละขั้นตอนก็มีความสำคัญต่อคุณภาพของสารกาแฟ โดยทั่วไปมี 2 แบบ คือ แบบแห้ง และแบบเปียก กระบวนการแบบแห้งนิยมใช้กับกาแฟโรบัสต้า จะนำผลกาแฟสดไปทำแห้งโดยวิธีตากลาน แล้วนำไปสีได้กาแฟสาร (Green Coffee) ส่วนกระบวนการแบบเปียกนิยมใช้กับกาแฟอาราบิก้าซึ่งให้คุณภาพดีกว่า มีหลายขั้นตอนเริ่มต้นจากการลอกหรือสีแยกเปลือกผลสด การกำจัดเมือก (Demucilaging) การทำแห้งได้กาแฟกะลาแห้ง และสุดท้ายนำไปสีได้ผลิตผลเป็นกาแฟสาร ผลกาแฟสุกหลังจากเก็บเกี่ยว ควรได้รับการเอาเปลือกออกทันทีหรือไม่ควรเก็บไว้นานเกิน 36 ชั่วโมง เพื่อป้องกันการเกิดปฏิกิริยาการหมักของเปลือก (Fermentation) อันทำให้เกิดกลิ่นไม่ดี หรือเกิดสารพิษจากเชื้อราแก่สารกาแฟได้ (พงษ์ศักดิ์และ บัณฑิตูร์ย์, 2542)

สำหรับการพัฒนาเทคโนโลยีการแปรรูปสดกาแฟ จำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยเครื่องจักรกลเกษตร สำหรับการแปรรูปกาแฟในขั้นตอนต่างๆ และจำเป็นต้องพัฒนาความสามารถและประสิทธิภาพในการทำงานของเครื่องจักรกลให้เหมาะสมกับปริมาณการผลิตกาแฟของประเทศไทยในระดับที่กลุ่มเกษตรกรสามารถจัดการได้ ซึ่งจะช่วยในการปรับปรุงคุณภาพขั้นตอนการผลิตให้ได้สารกาแฟโรบัสต้าและอาราบิก้าที่มีคุณภาพ เครื่องลอกเปลือกกาแฟผลสดที่นิยมใช้ส่วนใหญ่ใช้กับกาแฟอาราบิก้า เป็นเครื่องที่ผลิตในประเทศ แกนลอกเปลือกเป็นแบบทรงกระบอกหมุนในแนวนอน ความสามารถในการลอกเปลือก 300-500 ก.ก./ชม.ของผลกาแฟสด ใช้มอเตอร์ไฟฟ้าขนาด 0.5 - 1 แรงม้าเป็นต้นกำลัง พบว่าความสามารถและประสิทธิภาพยังไม่เพียงพอในระดับที่กลุ่มเกษตรกร หรือผู้ประกอบการต้องการ เครื่องลอกเปลือกกาแฟผลสดที่มีกำลังการผลิตสูงต้องนำเข้าจากต่างประเทศ มีราคาแพงกว่าการผลิตในประเทศมาก และอุปกรณ์ซ่อมบำรุงต้องสั่งจากต่างประเทศ

7. วิธีดำเนินการ

7.1 อุปกรณ์

- เครื่องจักรพื้นฐานในโรงงาน เพื่อการสร้างขึ้นส่วน และเครื่องต้นแบบ
- เครื่องลอกเปลือกกาแฟแบบลูกสีทรงกระบอกหมุนในแนวนอน
- เครื่องชั่งน้ำหนักตัวอย่าง
- มิเตอร์วัดกระแสไฟฟ้า
- อุปกรณ์ และเครื่องมือวัดต่างๆ

7.2 วิธีกร

- 1) ตรวจสอบเอกสารและศึกษาสำรวจ เครื่องลอกเปลือกกาแฟผลสดที่มีการพัฒนาและใช้งานอยู่ในปัจจุบัน
- 2) ออกแบบและสร้างต้นแบบเครื่องลอกเปลือกกาแฟผลสด
- 3) ทดสอบการทำงานเบื้องต้น
- 4) เวียนปรับปรุงแก้ไขเครื่องต้นแบบ และทดสอบการทำงาน จนได้เครื่องต้นแบบตามต้องการ โดยมี
- 5) วิเคราะห์ สรุปผล

ขั้นตอนการทดสอบเครื่องลอกเปลือกกาแฟผลสด

- ชั่งน้ำหนักตัวอย่างกาแฟผลสดที่ผ่านการลอยน้ำและคัดแยกผลกาแฟที่ลอยน้ำออก
- เทตัวอย่างกาแฟผลสดลงในถังพักของเครื่อง เริ่มทำการทดสอบและจับเวลา
- ระหว่างทดสอบสุ่มเก็บตัวอย่างกาแฟกะลาเมื่อตรงช่องทางออก ประมาณ 300 กรัม เพื่อนำมา

วิเคราะห์คุณภาพ และวัดค่ากระแสไฟฟ้า (หน่วยเป็น แอมแปร์)

- เมื่อผลกาแฟหมดถึงพัก หยุดเวลา และชั่งน้ำหนักผลได้เมล็ดกาแฟกะลาเมื่อรวม
- นำตัวอย่างที่เก็บมาคัดแยกและชั่งน้ำหนัก โดยแยกเป็น เมล็ดกาแฟกะลาเมื่อคั่ว เมล็ดแตก ผลกาแฟที่

ไม่ลอกเปลือกและลอกเปลือกไม่สมบูรณ์ และเปลือกที่ปนในเมล็ดกาแฟเมื่อคั่ว

- ค่าชี้ผลการทำงานของเครื่อง ได้แก่ อัตราการทำงาน (กิโลกรัม/ชั่วโมง, kg/h) เปอร์เซ็นต์การสี (%) เปอร์เซ็นต์เมล็ดกาแฟแตก (%) เปอร์เซ็นต์เปลือกที่ปนในเมล็ดกาแฟเมื่อคั่ว (%) และความสามารถการใช้พลังงานไฟฟ้า (กิโลกรัม/หน่วยไฟฟ้า, kg/kW-h) โดยคำนวณตามสมการดังนี้

$$\text{อัตราการสี (กก./ชม.)} = A / T$$

$$\text{เปอร์เซ็นต์การสี (\%)} = 100[1 - (D / A)]$$

$$\text{เปอร์เซ็นต์เมล็ดแตก (\%)} = C / (B + C)$$

$$\text{เปอร์เซ็นต์เปลือกที่ปนในเมล็ดกาแฟเมื่อคั่ว (\%)} = E / (B + C + E)$$

$$\text{ความสามารถการใช้พลังงานไฟฟ้า (kg/kW-h)} = (A / T) \times 1000 / (V \times I)$$

โดย

$$A = \text{น้ำหนักกาแฟผลสด (กิโลกรัม)}$$

$$B = \text{น้ำหนักเมล็ดกาแฟเมื่อคั่ว (กิโลกรัม)}$$

$$C = \text{น้ำหนักเมล็ดกาแฟเมื่อคั่วแตก (กิโลกรัม)}$$

$$D = \text{น้ำหนักผลกาแฟที่ไม่ลอกเปลือกและลอกเปลือกไม่สมบูรณ์ (กิโลกรัม)}$$

E = น้ำหนักเปลือกป่นในเมล็ดกาแฟเมือก (กิโลกรัม)

T = เวลา (ชั่วโมง)

I = กระแสไฟฟ้า (แอมแปร์)

V = ความต่างศักย์ (โวลต์) = 220 (โวลต์)

ความสามารถการใช้พลังงานไฟฟ้า เป็นการคำนวณความสามารถในการทำงานหรืออัตราการสูญเสียต่อหน่วยไฟฟ้าที่ใช้ (กิโลกรัม/หน่วยไฟฟ้า, kg/kW-h)

7.3 เวลาและสถานที่

เวลาดำเนินงาน: ปีงบประมาณ 2554-2556

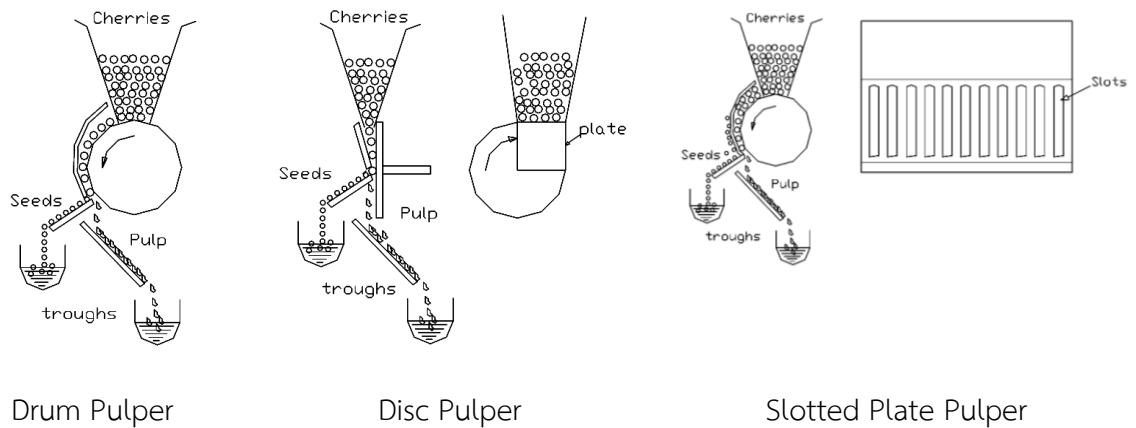
สถานที่ทำการทดลองและเก็บข้อมูล

- กลุ่มวิจัยวิศวกรรมหลังการเก็บเกี่ยว อ.คลองหลวง จ.ปทุมธานี
- ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรที่สูงเชียงราย
- ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่ ชุมนาง
- ศูนย์วิจัยพืชสวนชุมพร จ.ชุมพร
- กลุ่มเกษตรกรในพื้นที่เป้าหมาย กลุ่มแปรรูปกาแฟสวนยาหลวง บ้านสันเจริญ จ.น่าน

8. ผลการทดลองและวิจารณ์

การลอกหรือสีเปลือกผลกาแฟสด (Pulping) มี 2 ขั้นตอนคือ ขั้นตอนการลอกหรือสีเอาเปลือก-เนื้อออก และขั้นตอนการแยกเปลือก-เนื้อ ออกจากเมล็ดกาแฟเมือก ในการผลิตเมล็ดกาแฟแบบเปียก การเก็บเกี่ยวผลกาแฟที่มีความสุกแก่ที่เหมาะสมมีความสำคัญมาก ผลกาแฟอ่อนที่ไม่สุกและผลกาแฟแห้งมีเปลือกแข็งยากต่อการสีแยกเปลือก รูปแบบพื้นฐานของเครื่องสีเปลือกสดกาแฟมี 3 แบบ (รูปที่ 1) คือ แบบทรงกระบอกหมุนแนวนอน (Drum Pulper) แบบจานหมุน (Disc Pulper) และ แบบเสื่อตะแกรงรูดยาว (Slotted Plate Pulper)

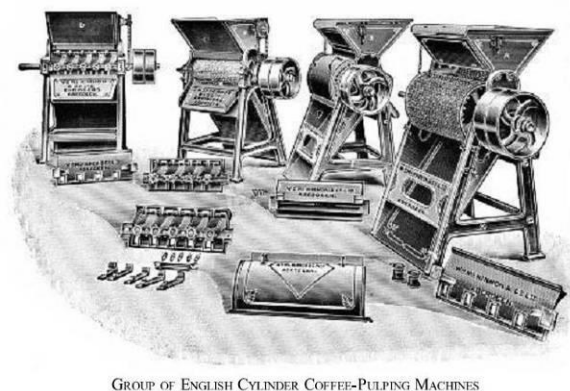
เครื่องสีเปลือกสดแบบทรงกระบอกหมุนแนวนอน (รูปที่ 2) ประกอบด้วยแกนหรือลูกสีทรงกระบอกหุ้มด้วยแผ่นตะแกรงลอกเปลือกทำจากแผ่นทองแดง ทองเหลือง หรือสแตนเลส ปั้นขึ้นรูปลักษณะคล้ายๆ เล็บมือ และส่วนช่องขัดสีซึ่งสามารถปรับระยะห่างจากตะแกรงลอกเปลือกเพื่อควบคุมการสีได้ แผ่นตะแกรงลอกเปลือกมีรูปแบบแตกต่างกันขึ้นอยู่กับชนิดหรือพันธุ์กาแฟ (รูปที่ 3) ส่วนช่องขัดสีทำจากเหล็กหล่อ (Iron breast) จำนวนช่องสีขึ้นอยู่กับขนาดความสามารถของเครื่อง ด้านบนของช่องสีซึ่งเป็นทางเข้าของผลกาแฟสดมีขนาดกว้างและมีระยะระหว่างผนังช่องสีกับตะแกรงลูกสีมากกว่าด้านล่างซึ่งเป็นช่องทางออกของเมล็ดกาแฟที่ลอกเปลือกแล้ว (กาแฟกะลาเมือก) โดยขนาดค้อยๆ แคบเล็กเรียวยาว การทำงานเริ่มจากผลสดถูกป้อนเข้าด้านบนของเครื่อง ตะแกรงเล็บของลูกสีทำหน้าที่พาจิกฉีกเปลือกกาแฟออก ขณะเคลื่อนที่อยู่ในช่องขัดสีผลกาแฟจะถูกบีบ ทำให้เมล็ดกาแฟเมือกปลิ้นหลุดแยกออกจากเปลือกและไหลออกทางช่องด้านล่างทางด้านหน้าเครื่อง ส่วนเปลือกจะถูกเล็บตะแกรงจิกดึงผ่านช่องแคบๆ ลงสู่ด้านล่างและไหลออกทางด้านหลังเครื่อง

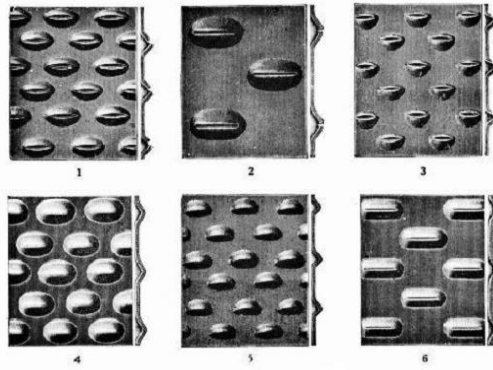
รูปที่ 1 รูปแบบพื้นฐานของเครื่องสีเปลือกสดกาแฟ (Sivetz and Desrosier, 1979)

ช่องซัดสีโดยทั่วไปทำจากเหล็กหล่อ แต่ในประเทศบราซิล นิคารากัว และอื่นๆ ซึ่งมีระยะเวลาการเก็บเกี่ยวสั้นและขาดแคลนแรงงาน เกษตรกรมักเก็บเกี่ยวผลกาแฟที่มีความสุกแก่ ตั้งแต่ผลอ่อน สุก และแก่จัดหรือผลแห้งพร้อมกันในคราวเดียวกัน นิยมใช้เครื่องสีเปลือกสดแบบทรงกระบอกหมุนแนวอนที่มีช่องซัดสีแบบแผ่นยาง (Rubber breast) บริษัท Bendig ในประเทศคอสตาริกา ผลิตและจำหน่ายเครื่องสีเปลือกสดกาแฟ อาราบิก้าแบบช่องซัดสีเหล็ก และแบบช่องซัดสีแผ่นยาง ดังรูปที่ 4 (Bendig, 2001)

เครื่องสีเปลือกสดแบบจานหมุน (Disc Pulper) เครื่องสีแบบนี้มีหลักการทำงานเหมือนกับเครื่องสีเปลือกสดแบบทรงกระบอกหมุน มีจานเหล็กวางในแนวตั้ง จำนวน 1 - 4 จาน ขึ้นอยู่กับขนาดความสามารถของเครื่อง หน้าจานเหล็กทั้ง 2 ด้านถูกปิดทับด้วยแผ่นตะแกรงลอกเปลือกทำจากแผ่นทองแดง บัมนูนขึ้นรูปลักษณะคล้ายๆ เล็บมือ และมีช่องซัดสีที่สามารถปรับระยะห่างจากตะแกรงลอกเปลือกได้ประกอบอยู่ด้านข้างของจานทั้ง 2 ด้าน รูปที่ 5 แสดงเครื่องสีเปลือกสดกาแฟแบบจานกลมหลายจาน (Clarke and Macrae, 1987)

รูปที่ 2 เครื่องสีเปลือกสดกาแฟแบบทรงกระบอกมีช่องซัดสีเหล็ก (William H. Ukers, 1922)

SPECIMENS OF COPPER COVERS FOR PULPER CYLINDERS

1—For Arabian coffee (*Coffea arabica*). 2—For Liberian coffee (*Coffea liberica*). 3—Also for Arabian. 4—For *Coffea canephora*. 5—For *Coffea robusta*. 6—For larger Arabian, and for *Coffea Maragogipe*.

รูปที่ 3 รูปแบบแผ่นตะแกรงหุ้มลูกสีของเครื่องสีเปลือกสดกาแฟ (William H. Ukers, 1922)

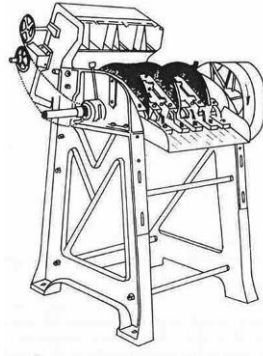

รูปที่ 4 เครื่องสีเปลือกสดแบบช่องขัดสีเหล็ก (ซ้าย) และแบบช่องขัดสีแผ่นยาง (ขวา) ของบริษัท Bendig (Bendig, 2001)

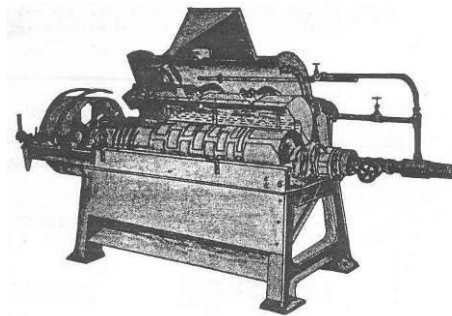
เครื่องสีเปลือกสดแบบเสื่อตะแกรงรูยาว เครื่องสีแบบนี้ทำการลอกเปลือก โดยมีลูกสีทรงกระบอกหุ้มด้วยแผ่นตะแกรงลอกเปลือกป้อนขึ้นไปลักษณะคล้ายๆ เล็บมือ ซึ่งหมุน และฉีกเปลือกผลกาแฟ ผ่านแผ่นเสื่อตะแกรงรูยาว เมื่อเปลือกถูกฉีกออก เมล็ดกาแฟจะถูกบีบให้ลอดผ่านรูของเสื่อตะแกรง ส่วนเปลือกถูกพาให้แยกออกทางด้านล่างผ่านช่องแคบระหว่างเสื่อตะแกรงและลูกสี

การลอกเปลือกกาแฟผลสดด้วยเครื่องทุกแบบมีการใช้น้ำเพื่อช่วยหล่อลื่นในการบีบป้อนเมล็ดกาแฟออกจากเปลือกและการล้างผลผลิตสู่ขั้นตอนต่อไป

นอกจากนี้ ยังมีเครื่องที่มีระบบการสีเปลือกสดพร้อมกับการกำจัดเมือกไปพร้อมๆ กันด้วย คือ Raoeng Pulper ดังรูปที่ 6 (Sivetz and Desrosier, 1979)

รูปที่ 5 เครื่องสีเปลือกสดกาแฟแบบจานกลมหลายจาน (Clarke and Macrae, 1987)

รูปที่ 6 เครื่องสีเปลือกสดและกำจัดเมือก Raoeng Pulper (Sivetz and Desrosier, 1979)

จากการสำรวจและศึกษาค้นคว้าข้อมูลการใช้เครื่องสีเปลือกสดกาแฟที่มีการใช้ในประเศมีดังนี้

เครื่องสีเปลือกกาแฟผลสดที่ผลิตในประเทศไทยมีรูปแบบคล้าย ๆ กันเป็นเครื่องขนาดเล็ก มีลูกสีทรงกระบอกหมุนในแนวนอน มีช่องขัดสีทำด้วยเหล็กหล่อจำนวน 2 ช่อง (รูปที่ 7) ต้นกำลังส่วนใหญ่ใช้มอเตอร์ไฟฟ้าขนาด 0.5 - 1 แรงม้า โดยกำลังการสีจะขึ้นอยู่กับขนาดของลูกสี ความเร็วรอบและอัตราการป้อน ลูกสีที่ใช้กันอยู่มีขนาดแตกต่างกัน เช่น ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 152 มม. ยาว 254 มม. หมุนด้วยความเร็ว 360 รอบ/นาที ใช้มอเตอร์ไฟฟ้า 0.5 แรงม้า และขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 196 มม. ยาว 272 มม. หมุนด้วยความเร็ว 260 รอบ/นาที ใช้มอเตอร์ไฟฟ้า 1 แรงม้า เป็นต้น กำลังการสี 300-500 กก./ชม. ส่วนควบคุมการสีทำด้วยเหล็กหล่อมีการผลิต 2 แบบคือ แบบหล่อส่วนปรับการสีและส่วนปรับการแยกเปลือกแยกกัน (รูปที่ 8) และแบบหล่อส่วนปรับการสีและส่วนปรับการแยกเปลือกเป็นชิ้นเดียวกัน (รูปที่ 9) เครื่องลอกเปลือกกาแฟผลสดอาจมีการติดตั้งชุดตะแกรงโยกเพื่อคัดแยกเปลือกและผลกาแฟที่ลอกเปลือกไม่สมบูรณ์จากเมล็ดกาแฟ และนำมาสีซ้ำอีกรอบหนึ่ง (รูปที่ 10) ผู้ผลิตเครื่องสีกาแฟสดส่วนใหญ่อยู่ในพื้นที่ปลูกกาแฟ เช่น ชุมพร เชียงราย และเชียงใหม่ ปัจจุบันผู้ผลิตบางรายได้ขยายขนาดของลูกสีเพื่อเพิ่มอัตราการทำงานและใช้ต้นกำลัง 1.5 - 2 แรงม้า เวียง อากรซี (2548) สรุปลผลทดสอบเครื่องที่ใช้ต้นกำลัง 1 แรงม้า ว่าเปอร์เซ็นต์ความเสียหายของเมล็ดมีมากโดยเฉพาะเมื่อป้อนกาแฟเข้าไปในอัตราสูง ใช้น้ำในขั้นตอนการสีมาก มีอัตราการสี 470 กก./ชม. เปอร์เซ็นต์การสี 96% ใช้ต้นกำลัง 1 แรงม้า เปลือกและเมล็ดเมือกกาแฟปนกัน

พอสมควร อัตราการสียังไม่ค่อยสูงมากนัก ความสะอาดของเมล็ดเมื่อยังมีเปลือกปนออกมาค่อนข้างมาก เมล็ดแตกมีค่าสูง

รูปที่ 7 เครื่องสีเปลือกสตกาแฟแบบทรงกระบอกแนวนอนผลิตในประเทศ

รูปที่ 8 เครื่องลอกเปลือกกาแฟผลสด แบบมีส่วนปรับการสีและส่วนปรับการแยกเปลือกแยกกัน

รูปที่ 9 เครื่องลอกเปลือกกาแฟผลสด แบบมีส่วนปรับการสีและส่วนปรับการแยกเปลือกเป็นชิ้นเดียวกัน

รูปที่ 10 เครื่องลอกเปลือกกาแฟ มีตะแกรงโยกคัดแยกเปลือกและผลกาแฟที่ลอกเปลือกไม่สมบูรณ์ (ขวา)

โครงการพัฒนากาแฟอาราบิก้าดอยตุง ได้นำเข้าเครื่องสีกาแฟเปลือกสดจากประเทศออสเตรเลีย รุ่น 253-CM ลักษณะลูกสีเปลือกทรงกรวยตัดทมนในแนวตั้ง ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางด้านบน 228 มม. ด้านล่าง 254 มม. สูง 114 มม. หมุนด้วยความเร็ว 310 รอบ/นาที ด้านข้างมีร่องการไหลของผลกาแฟเป็นรูปแฉกโค้งจากบนลงล่าง ระยะห่างของร่องจากใหญ่ลงมาเล็กทำให้สามารถสีกาแฟได้ทุกขนาด มีทั้งหมด 3 ร่องด้วยกัน กำลังการสี 1,500 กก./ชม. มอเตอร์ขนาด 1.5 kW (รูปที่ 11) เวียง อากรซี (2548) รายงานผลทดสอบว่ามีเปอร์เซ็นต์การสี ประมาณ 99.20 % อัตราการสีสูง ความสะอาดของเมล็ดเมื่อกตีมาก แต่ยังไม่มีการผลิตในประเทศไทย ราคาแพงกว่าแบบลูกสีทรงกระบอกแนวนอนของไทยมาก อะไหล่ต้องนำเข้า

รูปที่ 11 เครื่องสีเปลือกสดกาแฟแบบลูกสีทรงกรวยตัดแนวตั้ง

เครื่องสีเปลือกสดกาแฟอาราบิก้าแบบลูกสีทรงกระบอกแนวนอน มีชุดควบคุมการสีแบบแผ่นยาง และชุดตะแกรงโยกสำหรับทำความสะอาดเมล็ดเมื่อหรือแยกเปลือกจากเมล็ดเมื่อ (รูปที่ 12) เป็นเครื่องที่นำเข้ามาจากต่างประเทศ ติดตั้งอยู่ที่ศูนย์วิจัยเกษตรหลวงเชียงใหม่ (ขุนวาง) และศูนย์วิจัยเกษตรที่สูงเพชรบูรณ์ (ดอยมูเซอร์) ลูกสีหุ้มด้วยแผ่นตะแกรงลอกเปลือกทำด้วยแผ่นทองแดงมีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 380 มม. ยาว 305 มิลลิเมตร หมุนด้วยความเร็ว 160 รอบ/นาที (3.1 เมตร/วินาที) ต้นกำลังมอเตอร์ไฟฟ้า 2.2 kW อัตราการสี 2,000 กก./ชม. ส่วนที่ทำการขัดสีเพิ่มความยาวของลูกสีปิดทับด้วยแผ่นยาง ปัจจุบันไม่ได้ใช้เนื่องจากแผ่นตะแกรงหุ้มลูกสีสึกหรอ เป็นผลให้การลอกเปลือกและการจิกดึงแยกเปลือกมีประสิทธิภาพต่ำลง มีเปลือกปะปนมากับเมล็ดกาแฟเมื่อมาก ต้องใช้แรงงานคนคอยช่วยเกลี่ยแยกเปลือกบนตะแกรงโยก

รูปที่ 12 เครื่องลอกเปลือกกาแฟผลสด มีชุดควบคุมการลอกเปลือกแบบแผ่นยาง

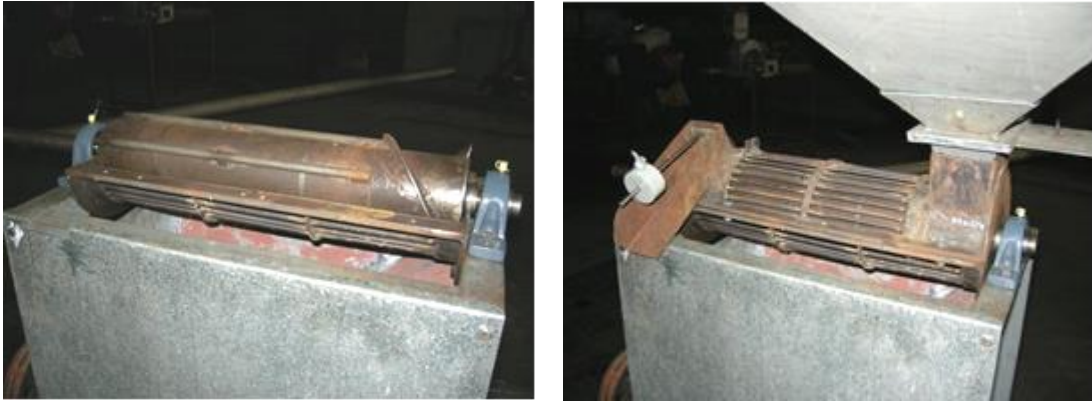
เครื่องสีกาแฟด้วยระบบลูกกลิ้ง 2 ตัวของเวียดนาม (Le Trung Chau Masher and Pulp Separator) เป็นเครื่องต้นแบบที่นำเข้ามาทดสอบจากประเทศเวียดนาม ในปี 2547 - 2548 ของศูนย์วิจัยพืชสวนชุมพร ทำงานวิจัยร่วมกับ FAO ในโครงการพัฒนาคุณภาพและการป้องกันออคราโทกินในกาแฟโรบัสตา (รูปที่ 13) การทำงานของเครื่องมี 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นการใช้ลูกกลิ้งตัวแรกขับเคลื่อนผลกาแฟสุกเข้าสู่การบีบเพื่อให้เมล็ดแยกออกจากเปลือก จากนั้นเมล็ดเหล่านี้จะถูกขับเคลื่อนไปยังลูกกลิ้งที่ 2 ของเครื่องเพื่อขัดเมื่อและแยกเปลือกออกจากเมล็ดกาแฟ เครื่องนี้จะให้ผลผลิตกาแฟปราศจากเมื่อ การทำงานของเครื่องขับเคลื่อนด้วยมอเตอร์ 3 เฟส ขนาด 15 แรงม้า และต้องการน้ำในการสีประมาณ 10 - 15 ลิตร ต่อการสีกาแฟผลสุก 1 กก. อัตราการสีผลกาแฟ 331 กก./ชม. (เอกสารวิชาการกาแฟ กรมวิชาการเกษตร, 2553)

รูปที่ 13 เครื่องลอกเปลือกและตัดเมื่ออกกาแฟ (Le Trung Chau) และผลผลิตที่ได้จากการสีกาแฟโรบัสต้า

จากข้อมูลการศึกษาและสำรวจ ได้เลือกแบบเครื่องลอกเปลือกมาทำการวิจัยและพัฒนาเพื่อเพิ่มความสามารถในการทำงานและประสิทธิภาพโดยการลดความเสียหายจากการแตกหักของเมล็ด 2 แบบ คือแบบแกนสีทรงกระบอกแนวอนติดริว และแบบลูกสีทรงกระบอกแนวอนมิชูดควบคุมแบบแผ่นยาง แบบแกนสีทรงกระบอกแนวอนติดริวเป็นแบบที่สร้างได้ง่ายและมีชิ้นส่วนสึกหรอน้อย ส่วนแบบลูกสีทรงกระบอกแนวอนมิชูดควบคุมแบบแผ่นยางคาดว่าจะมีความสามารถในการทำงานสูงเนื่องจากใช้พื้นที่การสีเปลือกตลอดความยาวของลูกสี การออกแบบสร้างและทดสอบมีรายละเอียดดังนี้

1. เครื่องลอกเปลือกแบบแกนสีทรงกระบอกแนวอนติดริว (รูปที่ 14) ประกอบด้วยแกนลอกเปลือกทรงกระบอกแนวอน ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 89 มม. ยาว 460 มม. ติดริ้วด้วยเหล็กเส้นกลมตามแนวยาว 4 แนว หมุนอยู่ภายในเสื้อตะแกรงทำด้วยเหล็กเส้นกลม 6 มม. ขนาดช่องตะแกรง 8 มิลลิเมตร ระยะห่างระหว่างแกนลอกเปลือกกับผนังตะแกรง 21 มม. ช่วงต้นทางของแกนเป็นเกลียวลำเลียงผลกาแฟจากถังพักป้อนเข้าห้องสี ริ้วของแกนลอกเปลือกจะหมุนพาผลกาแฟและบิบปลิ้นเมล็ดกาแฟเมือกให้หลุดออกจากเปลือกนอกและลอดผ่านเสื้อตะแกรงออกมา ช่วงปลายของเสื้อตะแกรงเป็นช่องทางออกเปลือกและผลกาแฟที่ไม่ถูกลอกเปลือก ขณะสีมีการใช้น้ำпенตัวช่วยในการสี ผลการทดสอบโดยใช้ตัวอย่างกาแฟอาราบิก้า ที่ความเร็วรอบของแกนลอกเปลือก 362 รอบ/นาที สามารถลอกเปลือกกาแฟได้ดีพอควร มีปริมาณเมล็ดแตกต่ำ แต่เปลือกปะปนมากับเมล็ดกาแฟกะลามีปริมาณมาก ไม่ไหลออกทางช่องออกเปลือกที่อยู่ปลายทาง ผลกาแฟสดที่ไม่สุกหรือเมล็ดเขียวที่ปะปนมาซึ่งค่อนข้างแข็งจะไม่ถูกลอกเปลือกจะไหลแยกออกมาทางช่องออกเปลือก ซึ่งเป็นส่วนที่ต้องคัดแยกออกจากเมล็ดกาแฟเมือกอยู่แล้วเพื่อให้ได้กาแฟที่มีคุณภาพ จากปัญหาเปลือกกาแฟปะปนมากับเมล็ดกาแฟเมือก จึงได้ทำการออกแบบสร้างชุดตะแกรงโยกเพื่อแยกเปลือกจากกาแฟกะลาเมือก (รูปที่ 15) โดยใช้ตะแกรงรูยาว 8 x 20 มม. และนำไปติดตั้งเข้ากับเครื่อง ผลการทดสอบพบว่า ไม่สามารถแยกเปลือกได้อย่างมีประสิทธิภาพ ยังคงมีเปลือกปะปนกับกาแฟกะลาเมือกเป็นปริมาณมาก จึงได้หยุดการทดสอบต้นแบบนี้ อย่างไรก็ตามข้อดีของเครื่องลอกเปลือกแบบนี้มีปริมาณเมล็ดแตกค่อนข้างต่ำ จึงควรมีการศึกษาพัฒนาต่อไป

รูปที่ 14 ต้นแบบเครื่องลอกเปลือกกาแฟผลสดแบบแกนทรงกระบอกแนวนอนติดรีว

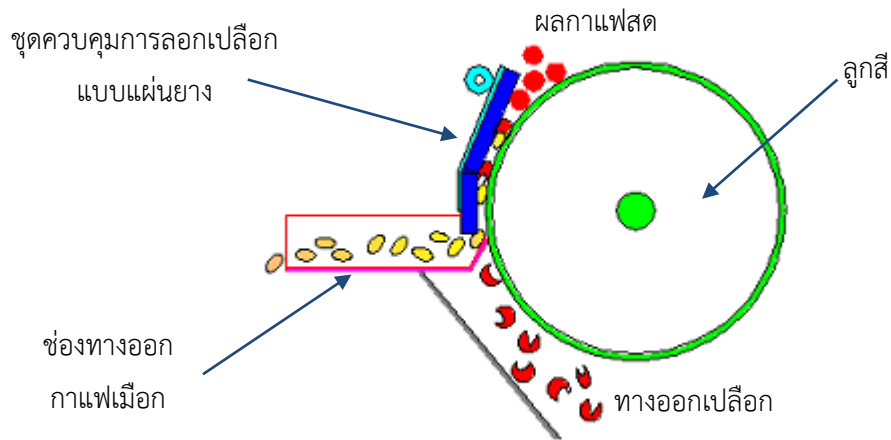

รูปที่ 15 ต้นแบบเครื่องลอกเปลือกกาแฟผลสดแบบแกนทรงกระบอกแนวนอนติดรีวพร้อมตะแกรงโยก

2. เครื่องลอกเปลือกแบบลูกสีทรงกระบอกแนวนอนมีชุดควบคุมการสีแบบแผ่นยาง ได้ทำการออกแบบสร้างเฉพาะชุดควบคุมการลอกเปลือกแบบแผ่นยาง และนำมาติดตั้งเข้ากับเครื่องลอกเปลือกกาแฟผลสดที่เกษตรกรนิยมใช้ โดยแทนที่ชุดควบคุมการลอกเปลือกเดิมที่ติดมากับเครื่อง เครื่องลอกเปลือกที่เลือกไว้มีลูกสีทรงกระบอกหุ้มด้วยตะแกรงลอกเปลือก มีขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง 196 มม. ยาว 272 มม. หมุนด้วยความเร็ว 260 รอบ/นาที (2.67 เมตร/วินาที) ต้นกำลังใช้มอเตอร์ไฟฟ้าขนาด 1 แรงม้า มีชุดควบคุมการสีหรือลอกเปลือกทำด้วยเหล็กหล่อ โดยมีช่องสีจำนวน 2 ช่อง ชุดควบคุมการลอกเปลือกแบบแผ่นยาง ที่ออกแบบสร้างประกอบด้วย 2 ส่วน (รูปที่ 16) คือ ชุดแผ่นยางและช่องทางออกกาแฟเมือก ชุดแผ่นยางทำด้วยเหล็กติดเสริมด้วยยางแผ่นหนา 10 มม. ตลอดความยาวของลูกสี ทำให้ผลกาแฟลูกสีลอกเปลือกได้เต็มหน้าของลูกสี สามารถปรับระยะห่างระหว่างแผ่นยางกับลูกสีได้ ช่องทางออกกาแฟเมือกทำด้วยเหล็กพับลักษณะเป็นราง

การทดสอบเบื้องต้นเปรียบเทียบชุดควบคุมการลอกเปลือกทั้งสองแบบในการลอกเปลือกกาแฟผลสด โดยใช้ตัวอย่างกาแฟอาราบิก้า ที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรที่สูง เชียงราย (รูปที่ 17) พบว่าเมื่อใช้ชุดควบคุมการสีแบบเดิมทำด้วยเหล็กหล่อ มีความสามารถในการทำงาน 768 กก./ชม. และมีเมล็ดแตก 2.32 % (ตารางที่ 1) ขณะที่ชุดควบคุมการลอกเปลือกแบบแผ่นยาง สามารถเพิ่มอัตราการทำงานเป็น 1146 - 1407

กก./ชม. และมีเมล็ดแตกลดลงเหลือ 0.5 - 1.14 (อัตราการป้อนน้อยและมาก) อย่างไรก็ตามเมล็ดกาแฟเมือกที่ได้จากการใช้ชุดควบคุมการลอกเปลือกแบบแผ่นยาง มีเปลือกปะปนออกมามากกว่าแบบเหล็กหล่อเล็กน้อย

รูปที่ 16 ชุดควบคุมการลอกเปลือกแบบแผ่นยาง

รูปที่ 17 ทดสอบชุดควบคุมการลอกเปลือกแบบแผ่นยางที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรที่สูงเชียงราย

ตารางที่ 1 ผลทดสอบเปรียบเทียบชุดควบคุมการลอกเปลือก ที่ศูนย์วิจัยและพัฒนาการเกษตรที่สูงเชียงราย

รายการ	เหล็กหล่อ	แผ่นยาง (ป้อนมาก)	แผ่นยาง (ป้อนน้อย)
ผลได้เมล็ดกาแฟเมือก (%)	59.38	57.71	57.41
เปอร์เซ็นต์เมล็ดแตก (%)	2.32	1.14	0.50
อัตราการทำงาน (กก./ชม.)	768	1408	1146
ความสามารถการใช้พลังงาน*	1058	1902	1612

* หน่วยเป็น กิโลกรัม/หน่วยไฟฟ้า (kg/kW-h)

ปรับปรุงชุดควบคุมการลอกเปลือกแบบแผ่นยางของเครื่องลอกเปลือกกาแฟผลสดให้สามารถปรับใช้งานได้สะดวกขึ้น และนำไปทดสอบ ที่กลุ่มแปรรูปกาแฟสวนยาหลวง บ้านสันเจริญ จ.น่าน ผลการทดสอบ มีเปอร์เซ็นต์การสีเฉลี่ย 76% ปริมาณเมล็ดแตก 2.5% เปลือกปนกาแฟเมื่อ 8.8% อัตราการทำงาน 1323 กก./ชม. และมีประสิทธิภาพด้านการใช้พลังงานไฟฟ้า 1,879 kg/kW-h

ตารางที่ 2 ผลทดสอบชุดควบคุมการลอกเปลือกแบบแผ่นยาง ที่กลุ่มแปรรูปกาแฟสวนยาหลวง บ้านสันเจริญ จ.น่าน

รายการ	1	2	3	4	5	6	เฉลี่ย
เปอร์เซ็นต์การสี (%)	88.7	75.1	73.8	83.4	73.2	74.7	76.0
เปอร์เซ็นต์เมล็ดแตก (%)	0.6	2.1	3.4	1.3	4.2	1.5	2.5
เปอร์เซ็นต์เปลือก (%)	12.4	10.0	7.9	8.1	9.4	8.7	8.8
อัตราการทำงาน (กก./ชม.)	1526	1241	1305	1188	1280	1397	1323
ความสามารถการใช้พลังงาน*	2102	1709	1853	1742	1818	2048	1879

* หน่วยเป็น กิโลกรัม/หน่วยไฟฟ้า (kg/kW-h)

รูปที่ 18 ทดสอบชุดควบคุมการลอกเปลือกแบบแผ่นยางที่กลุ่มแปรรูปกาแฟสวนยาหลวง บ้านสันเจริญ จ.น่าน

การทดสอบเปรียบเทียบชุดควบคุมการลอกเปลือกแบบแผ่นยางกับแบบเดิมที่ทำด้วยเหล็กหล่อ ที่วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูปกาแฟสวนยาหลวง บ้านสันเจริญ จ.น่าน ผลการทดสอบแสดงในตารางที่ 3 ชุดควบคุมการลอกเปลือกแบบเหล็กหล่อมีเปอร์เซ็นต์การสี 80.8% ขณะที่แบบแผ่นยางมีเปอร์เซ็นต์การสีเฉลี่ยค่อนข้างต่ำ 64.1% สาเหตุหนึ่งมาจากตัวอย่างที่ใช้ในการทดลองนี้มีผลกาแฟสดยังไม่สุกแก่เต็มที่สุด ซึ่งผลกาแฟเหล่านี้มีเนื้อค่อนข้างแข็งทำให้การลอกเปลือกยากขึ้น โดยเฉพาะแบบแผ่นยางที่มีความยืดหยุ่น ขณะที่แบบเหล็กหล่อ ผลกาแฟถูกบังคับบิดไปตามช่องสี่เหลี่ยมที่ขนาดแคบลงรวมทั้งมีผนังแข็ง ทำให้เกิดแรงบีบอัดผล

กาแฟมากกว่า จนทำให้เมล็ดกาแฟปล้นออกจากเปลือกได้ ข้อเสียอีกหนึ่งด้านของชุดลอกเปลือกแบบแผ่นยาง คือมีปริมาณเปลือกปนกาแฟเมื่อมากกว่าแบบเหล็กหล่อ โดยมีเปอร์เซ็นต์เปลือกมากขึ้นจาก 3.8% เป็น 15.0% ทั้งนี้เพราะช่วงที่แยกเปลือกออกจากเมล็ดกาแฟที่ลอกเปลือกแล้วมีเพียงจุดเดียว ขณะที่แบบเหล็กหล่อ เปลือกจะถูกเล็บตะแกรงจิกดึงแยกออกไปตามทางของช่องสี่ ข้อดีของชุดควบคุมการลอกเปลือกแบบแผ่นยางมีอัตราการทำงานสูง 1456 กก/ชม ส่วนแบบเหล็กหล่อมมีอัตราการทำงาน 844 กก/ชม คิดเป็นอัตราการทำงานเพิ่ม 72% โดยมีความสามารถด้านการใช้พลังงานไฟฟ้า 1,910 kg/kW-h ซึ่งทำให้ลดค่าไฟฟ้าลงได้ 62% และมีการสูญเสียเนื่องจากเมล็ดแตกน้อยกว่า โดยเปอร์เซ็นต์เมล็ดแตกลดลงจาก 4.5% เหลือ 0.9%

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบชุดควบคุมการลอกเปลือกแบบแผ่นยางกับแบบเหล็กหล่อ ที่กลุ่มแปรรูปกาแฟสวนยาหลวง บ้านสันเจริญ จ.น่าน

รายการ	แบบเหล็กหล่อ				แบบแผ่นยาง			
	1	2	3	เฉลี่ย	1	2	3	เฉลี่ย
เปอร์เซ็นต์การสี (%)	77.7	79.7	85.0	80.8	61.6	68.0	62.7	64.1
เปอร์เซ็นต์เมล็ดแตก (%)	2.9	6.2	4.4	4.5	0.4	1.5	0.6	0.9
เปอร์เซ็นต์เปลือก (%)	2.7	3.6	5.2	3.8	12.8	12.6	19.7	15.0
อัตราการทำงาน (กก./ชม.)	871	829	832	844	1460	1431	1478	1456
ความสามารถการใช้พลังงาน*	1200	1142	1146	1162	1896	1913	1920	1910

* หน่วยเป็น กิโลกรัม/หน่วยไฟฟ้า (kg/kW-h)

9. สรุปผลการทดลองและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาเครื่องลอกเปลือกกาแฟผลสดแบบเกษตรกรที่เป็นแบบทรงกระบอกหมุนแนวนอน โดยออกแบบสร้างชุดควบคุมการลอกเปลือกแบบแผ่นยางและนำมาประยุกต์ใช้แทนชุดควบคุมแบบเดิมที่เป็นช่องสี่ทำด้วยเหล็กหล่อ สามารถเพิ่มอัตราการทำงาน ประหยัดค่าพลังงานไฟฟ้าได้ 62% และลดการสูญเสียจากเมล็ดกาแฟแตก แต่ก็มีข้อเสียด้านเปอร์เซ็นต์การสี โดยมีปริมาณผลกาแฟที่ไม่ลอกเปลือกหรือลอกเปลือกไม่หมด รวมทั้งมีเปลือกปะปนมากับเมล็ดกาแฟเมื่อสูงกว่าแบบเดิม จากการสังเกตให้นำผลกาแฟสดที่มีความสุกแก่เหมาะสมมาทำการสี ปริมาณผลกาแฟที่ไม่ลอกเปลือกและลอกเปลือกไม่สมบูรณ์จะมีน้อย

ข้อเสนอแนะในการใช้เครื่องลอกเปลือกกาแฟผลสด นอกจากเก็บเกี่ยวผลกาแฟที่มีความสุกแก่เหมาะสมควรมีการคัดผลสดกาแฟให้มีขนาดสม่ำเสมอก่อนนำมาสีด้วยเครื่องจะทำให้การปรับควบคุมการสีง่ายขึ้น ช่วยลดปริมาณเมล็ดแตก รวมทั้งควรติดตั้งตะแกรงหลังจากทำการสี เพื่อคัดแยกเปลือก ผลกาแฟที่ไม่ลอกเปลือกและลอกเปลือกไม่สมบูรณ์ออกจากเมล็ดกาแฟเมื่อ และนำไปสีซ้ำ จะช่วยลดปัญหาเปลือกปะปนกับเมล็ดกาแฟเมื่อ ทำให้ผลิตผลมีคุณภาพ ประหยัดเวลาและแรงงานในการคัดแยกในภายหลัง

William H. Ukers. 1922. All About Coffee. The Tea and Coffee Trade Journal Company.
Newyork. Web Books Publishing.

<http://www.web-books.com/Classics/ON/B0/B701/26MB701.html>. 24 มิถุนายน 2553.

13. ภาคผนวก

-